

Lesław Pauli

"Nous, les avocats", A. Brunois, Paris 1958 : [recenzja]

Palestra 4/10(34), 90-92

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

A. Brunois: *Nous, les avocats*, Librairie Plon, Paris 1958, stron 287.

Bibliografia adwokatury powiększyła się w ostatnim dziesięcioleciu o szereg nowych pozycji książkowych.¹ Jedną z nich jest wydana niedawno praca adwokata paryskiego Alberta Brunois o adwokaturze we Francji.

Literatura francuska poświęcona zawodowi adwokackiemu jest szczególnie obfita, a początki jej sięgają głęboko w ubiegłe stulecie. Brunois miał w swej ojczyźnie wielu poprzedników, takich jak Duchaine, Picard, Gardenat, Mollet, Lionville, Cresson, Massonie, Appleton czy Payen. Prace niektórych z nich zdobyły sobie dużą popularność także poza granicami Francji. Dotyczy to w szczególności książki Fernanda Payena pt. *Le barreau — l'art et la fonction*, która ukazała się również w Polsce w przekładzie adwokata Ruffa.²

Praca Alberta Brunois należy do publikacji tego samego typu co wspo-

¹ W okresie tym ukazały się m. i. następujące książki o adwokaturze: praca zbiorowa pod redakcją I. T. Gólakowa: *Adwokat w sowieckim ugodowym procesie*, Moskwa 1954; A. Guarino: *Mestieri di avvocato* Napolj 1955; W. Kabsbach: *Standrecht des Rechtsanwalts*, Köln 1956; A. Visco: *L'avvocato nell'ordinamento professionale e nel processo civile e penale*, Bari 1957; H. Cecil: *Brief to Counsel*, London 1958 (por. recenzję z pracy Cecila pióra A. Kiszki, ogłoszoną w „Palestrze” z 1959 r. Nr 1, s. 77).

² F. Payen: *O powołaniu adwokatury i sztuce obrończej*, przełożył Jan Ruff, Warszawa 1938 (Biblioteka Umiejętności Prawnych i Politycznych, nr 3).

mniane dzieło Payena. Nie jest ona przeznaczona wyłącznie dla adwokatów czy kandydatów do adwokatury, lecz dla szerokiego grona czytelników. Celem jej jest przedstawienie sylwetki adwokata francuskiego w jego działalności zawodowej i dostarczenie czytelnikowi podstawowych wiadomości o znaczeniu, zadaniach i organizacji adwokatury francuskiej.

Autor w pracy swej mówi w zasadzie tylko o właściwych adwokatach (*avocats*), których rola polega we Francji na udzielaniu porad prawnych i obronie na rozprawie, w odróżnieniu od pełnomocników sądowych (*avoués*), będących zastępcami stron w procesie i dokonujących w ich imieniu wszelkich czynności objętych pełnomocnictwem.³

Omawiana praca składa się z dwóch nierównomiernych części.

Pierwsza z nich, zatytuowana *Pres-tige de l'avocat français*, zajmuje blisko 3/4 objętości książki (206 stron). Dzieli się ona na 8 rozdziałów. Na treść tej części składa się cały kompleks różnych zagadnień, tworzących jednak w sumie dość zharmonizowaną całość. Najpierw pisze autor o przyszłości adwokackiej, stażu przygoto-

³ Podział ten ma we Francji wielowiekową tradycję (por. F. Olivier-Martijn: *L'organisation corporative de la France d'ancien régime*, Paris 1938, s. 311 i nast., 340 i nast.; tenże: *Histoire du droit français des origines à la Révolution*, Paris 1948, s. 537). Obecnie jednak widoczna jest tendencja do połączenia obu zawodów.

wawczym, formach szkolenia aplikantów (*avocats stagiaires*), tajemnicy zawodowej i stosunku adwokata do klienta. Następnie przedstawia rolę żywego słowa na sali rozpraw i ewolucję wymowy sądowej, stosunek adwokata do sądu, stosunek do kolegów oraz rozmaite problemy etyczne zawodu adwokackiego. Dalej pisze o tradycyjnych zwyczajach i formach zewnętrznych, o udziale kobiet w adwokaturze, wzajemnym stosunku adwokatów i pełnomocników sądowych, honorariach adwokackich, bezpłatnej pomocy prawnej dla niezamożnych, organizacji stanu adwokackiego (*Ordre des Avocats*), o roli rady adwokackiej i stanowisku jej dziekana (*bâtonnier*). W końcu omawia najnowsze przemiany w adwokaturze francuskiej, związane z warunkami życia współczesnego.

Zarówno rozmiar, jak i szeroki wachlarz zagadnień poruszonych w pierwszej części wskazują na to, że stanowi ona właściwy trzon pracy.

Część druga, zatytułowana *Les avocats et les barreaux au long des âges*, ma wszystkiego 76 stron i dzieli się na 3 rozdziały. Jest ona właściwie tylko dodatkiem, i to mało związanym z główną problematyką. Zawiera szereg luźnych szkiców o początkach adwokatury w starożytnym Rzymie i Grecji, tudzież u różnych ludów pierwotnych.

Charakterystyczną cechą książki Alberta Brunoisa jest ujęcie tematu w aspekcie historycznym. Autor ma duże zrozumienie dla historii, pojmowanej zresztą w sposób tradycyjny. W dzisiejszej adwokaturze francuskiej widzi on sumę wartości, jaka narastała w ciągu stuleci: od czasów rzymskich — poprzez wieki średnie, okresy starego reżimu i czasy porewolucyjne — aż do lat ostatnich. Idzie on da-

lej niż Payen, który problematykę historyczną skoncentrował w pierwszym rozdziale swej książki, a trzy dalsze rozdziały poświęcił zagadnieniom współczesnym.⁴ Natomiast praca Alberta Brunoisa przepełniona jest całą pierwiastkiem historycznym, nie mówiąc już o trzech rozdziałach drugiej części, poświęconych wyłącznie cząsom starożytnym. Brunois przy każdej sposobności cofa się w przeszłość, każdą instytucję przedstawia w jej dynamice rozwojowej. Autor ten zna historię nie tylko z opracowań, ale także ze źródeł. Zużytkował on źródła prawa rzymskiego, kapitularze królów frankońskich, spisy prawa zwyczajowego, orzeczenia parlamentu paryskiego, ordonanse królewskie, dekrety władz rewolucyjnych i późniejsze akty ustawodawcze.

Drugim momentem charakterystycznym dla recenzowanej pracy jest wyśunięcie w niej na pierwszy plan zagadnienia godności zawodu adwokackiego. Ono stanowi zasadniczą płaszczyznę rozważań autora, jest punktem centralnym, rzutuującym na całość poruszanej problematyki. Głównym motywem książki Alberta Brunoisa jest więc to samo zagadnienie, którym w Polsce zajął się ostatnio adwokat Stanisław Janczewski.⁵ Każdy z nich jed-

⁴ Książka Payena dzieli się następujące rozdziały: I Historia i filozofia (s. 11-62); II. Organizacja stanu adwokackiego (s. 63-120); III. Kilka zasadniczych prawideł adwokatury (s. 121-188); IV. Sztuka obrończa (s. 189-250).

⁵ Por. S. Janczewski: *Godność zawodu adwokackiego*, „Wydawnictwo Prawnicze”, Warszawa 1960. Wcześniej praca ta została ogłoszona w odcinkach na łamach „Palestry” w numerach 6-12 z 1959 r.

nak ujmuje to zagadnienie na swój sposób. Janczewski opiera się na materiale zaczerpniętym w głównej mierze z orzecznictwa korporacyjnych władz dyscyplinarnych, podczas gdy Brunois mało korzysta z współczesnej praktyki, sięgając przede wszystkim do materiału historycznego. Janczewski wychodzi od strony negatywnej, przedstawiając wypadki naruszenia godności zawodu adwokackiego powodujące interwencję rzecznika dyscyplinarnego, Brunois natomiast wychodzi od strony pozytywnej, przedstawiając chlubne tradycje adwokatury, które — w myśl zasady *noblesse oblige* — zobowiązują dzisiejszego adwokata do przestrzegania godności zawodu. Wywody adwokata Janczewskiego odznaczają się ścisłością prawniczą, podczas gdy w pracy adwokata Brunois przeważa pierwiastek historyczno-opisowy, ujęty w formę literackiej narracji.

Już sam tytuł recenzowanej książki wskazuje na to, że autor nie traktuje tematu z pozycji ściśle obiektywnego badacza. Praca jego ma charakter popularny, a nie naukowy. Ukazany w niej obraz adwokatury francuskiej nie jest pozbawiony jednostronności, za ważyło bowiem na nim zbyt subiektywne, emocjonalne ustosunkowanie się autora.⁶

Książka Alberta Brunois posiada jednak swoje walory. Stanowi ona ciekawą i pożyteczną lekturę, przynosi bowiem wiele interesujących szczegółów o adwokaturze we Francji dawnej i dzisiejszej. Przy tym napisana jest z niewątpliwym talentem, w sposób lekki, barwny i żywy. We Francji zdobyła sobie dużą poczytność. Ale i w Polsce może zainteresować niejednego czytelnika, któremu bliskie są zagadnienia palestry.

Lesław Pauli
adwokat

⁶ Por. krytykę adwokatury francuskiej w pracach A. D. Kejlina (*Sudoustrojstwo i grażdanskij process kapitalisticzeskich gosudarstw*, Moskwa 1950, s. 136 i nast.) i T. Reka (*Adwokatura — jej funkcje i oblicze*, Warszawa 1953, s. 8, 16-17) oraz w cyt. pracy zbiorowej pod red. Golakowa (*Adwokat w sowietskomy ugotownomy processie*, s. 8 i nast.).